

ԻՆՉՊԵՊ ՏԱՆՉՑԱՅ ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐԳԸ

Անցեալի փոշեթաթախ յուշերէս թարմացեալ, հոգիս թռիչք կ'առնէ սաւառնող արծուի նման շատ տարիներ առաջ՝ 1980 Փետրուար, Պիքֆայայի բարձունքին թառած Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Դպրեմանքը:

Իրիկունն մըն էր երբ անակնկալօրէն լսուեցաւ վարժարանին դանդին ձայնը: Սովորական ժամը չէր: Հաւաքուեցանք Դպրեմանքի մուտքին, մեր առջև երեւցան տեսչական կազմը և մի ալեւոր մօրուսով, ապիտակ մազերով վեհատեսիլ անձ մը, զոր առաջին անգամ էր որ կը տեսնէինք: Տեսուչ Սրբազանը, ծանօթացնելով զայն մեզի՝ ըսաւ. «Ուրախ ենք այսօր այցելու ունենալու երուսաղէմի Առաքելական Ս. Աթոռոյն Պատրիարք Տ. Եղիշէ Արքեպս. Տէրաւերանը» և աւելցուց. «Եղիվարդը»: Ծանօթ էր ան մեզ իր գրչով, նախօրեակին՝ արտասանական մրցանքի մը մէջ առաջնութիւնը կ'առնէր իր գլուխ գործոցը հղող «Օտարականը»-ին Հայր մերը: Բոլորին հրճուանքը մեծ էր, որովհետեւ դէմ յանդիման կը դառնուէին վերջին կիսադարուն մեծագոյն հայ գրչի և բեմի վաստակաւորներէ: Եկելուն հետ»

Տարիներ սահեցան: 1985 Հոկտեմբեր: Այս անգամ րախտը կ'ուսնենայի ընդունուելու երուսաղէմի Ս. Գեղորեանց Ընծայարանի և ժառանգաւորաց վարժարանի յարկէն ներս և ըլլալու այս դարաւոր սուրբ հաստատութեան ժառանգորդներէն մին:

Կարճ ժամանակաշրջանէ մը ետք, քախտաւորութիւնը պիտի ունենայի աշակերտելու բնականօրէն Պատրիարքին, որ մեզի պիտի աւանդէր Բարեղբայրութեան, Ընդհանուր Եկեղեցւոյ Պատմութեան և Հայ Գրականութեան դասերը:

Աքորական վանի գիւղերէն, Մեծ Եղեռնի ֆարգէն վերապրողներէն պատանի Եղիազար կը անէր Դուրեանի շուշնով, կ'աճէր ազդանդաւոր այդ քանաստեղծին հովանիին ներքեւ: Սրբազան քերթողը, տեսնելով անոր տաղանդը, մեծապէս քաջալերեց շնորհալի պատանին, արամազդելով անոր իր անձնական մատենագա-

րանը, ինչպէս սովոր էր երանաշնորհ Սրբազանը ըսել իր դասաւանդութեանց ընթացքին:

Ձեռնադրուեցաւ Սարկաւազ Դուրեանի յորդորումներով, բայց աւաղ, շուտով բաժնուեցաւ այս մեծ ոսկերեքանր այս աշխարհէն, բայց պիտի յաջորդէր անոր Թորգոմ Պատրիարք, կրկին Օրմանեանի և Դուրեանի գրադէտ աշակերտներէն մին: Այս վերջինը մեծապէս պիտի ազդէր իր հոգիին և պիտի ըլլար իր մօտախաղաղ, բանալով Հայր Եղիշէի միտքն ու հոգին մեր ցեղի մեծ արժէքներուն և սխրալի իրագործումներուն:

Դուշականի զուգընթաց, գրադէտ Գեղոր Օշականի ազդեցութիւնն ալ մեծ եղաւ իր գրական նկարագրի կերտումին մէջ, քանիով հայ դպրութեան գաղտնիքները անոր հոգիին ու մտքին:

Իբրեւ հայ կղերական, երբեք չխնայեց մարակելու մեր հաւատքի քանդիչները, ինչպէս Աղաճանեան ու Կոզեան (տեսնել «Անդրադարձութիւններ» խորագիրը կրող իր գրքոյկները): Իր գրիչը մեծագոյն նուաճումներ ըրաւ երբ խնդրոյ առակայ կը դառնար Հայ Եկեղեցւոյ ուղղափառ դաւանութիւնը:

Այժմ, նստած գրասենեակիս առջև, կը զգամ շուրջս խորունկ պարապը՝ իր բացակայութեամբ գոյացած: Կը յիշեմ անցեալի երանելի դասաւանդները, երբ իր մօտ կը բարձրանայինք, կը զգայինք հօր մը մօտիկութիւնը, աւելի քան ուսուցչի կամ Պատրիարքի: Կը ներշնչուէինք իր բանաստեղծական շունչով և հաղորդակից կ'ըլլայինք իր հոգեկան թռիչքներուն:

Իր սրտին շատ մօտիկ էր նեցուկ կանգնիլ մեր գրական աշխատանքներուն: Մեզ կը քաջալերէր ըսելով. «Ձեմ փափաքիք ձեզ մէջմէկ գրադէտներու վերածել, բայց կ'ուզեմ որ իրրեւ հայորդիներ գիտնաք գրել մեր լեզուն, մշակոյթն ու պատմութիւնը: Դուք էք մեր յաջորդները, յոյսը և ներշնչումը ապագային»: Մասնաւորապէս կը մօտենայէր պակասը հայ գրական ու հոգեւոր մշակին:

ՍՐՏԻ ՏԵՐ ՄԱՐԴԸ՝ ԵՂԻՎԱՐԴ

«Ես ճնջեմ եւ սիրտ իմ արքուն կայ»

Աստուածաշնչական այս խօսքը, որ բնարանն է եղիվարդի բանաստեղծական հատորներէն մէկուն (Անցորդը), խորապէս կը բնորոշէ նաեւ եղիշէ Պատրիարք Տէրաւերեանի նկարագրին կարեւոր մէկ յատկանիշը՝ իր սրտի տէր մարդ մը եղածը լլաւը։ Մէկը, որ գիտէր սրտէն տալ։ Մտքէն առաջ իր սիրտն է որ կը բարախէր։ Հոգեկան զգայնութիւնները աւելի ծանր կը կշռէին իր արարքներուն և դատումներուն մէջ քան մարդկային թուարկուած հաշիւները։

— Ես կը քնանամ բայց սիրտս արթուն է։

Ու բոլոր անոնք որ եղիշէ Սրբազանը ճանչցեր էին մօտէն՝ իր մտերմութեանը մէջ, կրնան վկայել որ իր սիրտը միշտ մնաց արթուն և հակեց իր ստանձնած բոլոր պաշտօններուն և պատասխանատուութեանց վրայ։

Նաեւ իր սիրտն էր որ կը խօսէր իր բոլոր գործերուն մէջ, յիշեցնելով մեզի ժողովրդական հին և իմաստուն վկայութիւն մը։

— Սիրտս խօսեցաւ։

Ան եղաւ իսկական ուսուցիչը, դատաստան բարի ու համբերող։ Սորվեցուց իր իւրայատուկ կարգով։ Ուսուցանելու շնորհը բնածին էր իր մէջ։

Դրեց եղիվարդեան նոր միտքով։ Ստեղծագործեց և տուաւ մեզի իր գրիչով «Մագդաղինէն Մեղրամոմէ», «Սուրբ Մեսրոպ», «Կարմիր Զօրավար», «Օտարականը», «Լուսամատեան», «Լուսաւորիչը» և այլ գործեր, որոնք գրական իրենց ուրոյն տեղը հայ գրականութեան մէջ։

Շիջաւ այս աստղը 1 Փետր. 1990ին, երբ գիշերը իջած էր խորտակուած սև վրանի մը պէս, սուգ սփռելով ողջ Սաղիմահայութեան և Սփիւռքի տարածքին։ «Երանի որ ունիցի յիշատակ ի Սիրոյ»։

ՄԱՏԹԷՈՍ ՍՐԿ. ԻՓՐԱՃԵԱՆ

27 Մարտ 1990 — Երուսաղեմ

Սրտի տէր մարդ մը ըլլալու իր այս յատկանիշը իր անձին մէջ երեք հիմնական գիծերով է որ կը յայտնուի.

1. Նուիրումի անձը,

2. Մարդը,

3. Բանաստեղծը։

Նուիրումի անձը

Ամենէն շատ և ամենէն աւելի եղիշէ Սրբազան իր սիրտը տուած էր մեր եկեղեցիին, որուն ծառայութիւնն ու նուիրումը կազմեց իր մեծագոյն փառքը։

Վասպուրականի մէջ ծնած (Կայնիմիրան) և տղայ տարիքին որբացած՝ աչքը քացաւ ան երուստղէմի Հայոց վանքին մէջ և որուն ժառանգաւորաց վարժարանէն ներս ստացաւ իր կրթութիւնը։

Շնորհիւ իր բնատուր տաղանդին, ան գրական ուղարկութիւնը իր բոլոր դասատուներուն։

Իր ուսուցիչները՝ եղիշէ Պատրիարք Գուրգան և Թորգոմ Պատրիարք Գուրգեան, ինչպէս նաեւ Յակոբ Օշական և Շահան Պէրպէրեան, ճանչցան իր մէջ ապագայ մեծ առաջնորդն ու եկեղեցականը, բանաստեղծն ու մտաւորականը։

Հայոց եկեղեցին Հայ ժողովուրդի հոգեկան հարստութեանց ամրակուրդներէ, և ինք այդ բերդին նուիրեալ զինուորը եղաւ, իր վաղ պատանութենէն մինչև իր մահը։

Աւելի քան քսան տարիներ ան վարեց երուստղէմի ժառանգաւորաց վարժարանի տեսչութիւնը։ Հայ ժողովուրդի Ազգային Պատմութեան և Եկեղեցական Պատմութեան տիպար դասատուն եղաւ և սերունդներ դաստիարակեց։

Ամէն կողմ եւ իր աշակերտները։ Անոնց մէջ կան դրողներ, ուսուցիչներ, խմբագիրներ, հոգևորականներ, մտաւորականներ և համեստ ազգայիններ։

Շուրջ վաթսու տարիներ ծառայեց ան Հայաստանեայց եկեղեցւոյ և Երուստղէմի Ս. Աթոռին։

Ս. Յակոբեանց Առաքելական Աթոռը Ս. Տեղեաց մէջ իր ունեցած իրաւունքներով (Յոյն և Կաթոլիկ աշխարհի հետ համահասանար գիրքով մը) կը կազմէ փառքն ու պատիւը Հայ եկեղեցւոյ և Հայ ժողովուրդին։